

Drie burgemeesters in oorlogstijd

Burgemeesters genoeg in Nistelrode, maar slechts één van hen stond in de frontlinie

NISTELRODE - Burgemeester W. van Hout werd op 1 juni 1936 burgemeester van Nistelrode. Hij was een zoon van de burgemeester van Helmond en nog maar 34 jaar. Onder de gemeente vielen Nistelrode en Vorstenbosch, twee boerendorpen met samen rond de 3.300 inwoners. Van Hout had een zwakke gezondheid en toen Nederland in mei 1940 door de Duitsers werd bezet, brak hem dat al snel op. Vanaf de raadsvergadering van 21 november 1940 liet hij zich vervangen door locoburgemeester Martinus van den Hurk (mijn ome Ties). Per saldo zou die vijftieneenhalf jaar aan het roer staan van de gemeente. In heel moeilijke tijden!

Tekst: Peter van den Hurk

W. van Hout

A. Bosch

M. van den Hurk

Op 1 juni 1942 liep de zesjarige ambtstermijn van burgemeester Van Hout af. Zijn gezondheid was nog steeds zwak. Binnenlandse Zaken bood hem daarom aan om met pensioen te gaan, ook al was hij nog maar 40 jaar. Intussen deden de provincie en het Rijk bij herhaling een beroep op mijn oom om Van Hout op te volgen. Dat wees hij tot drie keer toe af, want hij wist goed dat hij vroeg of laat klem zou komen te zitten tussen de eigen bevolking en de bezetter. Maar na opnieuw een telefoontje uit Den Haag, en na ernstig aandringen van zijn bondgenoot pastoor J. Groenen, stemde hij toe. Zo werd hij op 1 oktober 1942 benoemd tot burgemeester. Er werden mooie foto's gemaakt van zijn installatie. En voor het gemeentehuis mocht de jeugd zich gratis vermaken in een 'Jimmy' (cakewalk).

Het burgemeesterschap was inderdaad loodzwaar. Enerzijds kon mijn oom veel doen om de ellende van de bezetting te verzachten. Samen met dokter Trügg wist hij bijvoorbeeld mensen te sparen voor de Arbeitseinsatz of los te krijgen uit razzia's. Hij wist vier boeren vrij te pleiten na een melkstaking. Met zijn medewerkers werden op de secretarie valse persoonsbewijzen vervaardigd. En nog op andere manieren werkte hij samen met de ondergrondse. Zijn aantekeningen daarvan bewaarde hij zorgvuldig thuis. Waren die gevonden dan hadden die hem het leven kunnen kosten. Anderzijds kon hij niet altijd nee verkopen tegen de Duitsers. Met grote tegenzin

moest hij mensen aanwijzen om op vliegveld Volkel te gaan werken na bombardementen door de Engelsen. Deed mijn oom dat niet dan zou een groot aantal gijzelaars worden opgepakt. Op den duur was het allemaal niet vol te houden. Begin juli 1944 kreeg hij een heftige aanvaring met de Duitse toezichthouder op de burgemeesters. Na een tip van de ondergrondse dook hij onder. Zonder thuis aan zijn broers en zus iets te zeggen fietste hij op 7 juli 1944 in werkkleding van zijn boerderij aan het Kantje naar Oirschot. Via pastoor Libregts van Vorstenbosch had hij daar een onderduikadres geregeld. Aan de Vier Uitersten in Oirschot en daarna bij de molenaar van Moergestel, konden de Duitsers hem niet vinden, ondanks het bedreigen van zijn broer Bert (mijn vader). Toen Moergestel eind oktober 1944 werd bevrijd, kon hij eindelijk weer naar huis.

Intussen had wethouder A. Bosch de taken van mijn oom overgenomen. Op de plaquette in het vroegere gemeentehuis van Nistelrode staat hij daarom vermeld als burgemeester in 1944-1945. Feitelijk ging het daarbij om de periode van 1 oktober 1944 tot 1 juni 1945. Op die datum werd mijn oom door de Commissaris van de Koningin weer benoemd als waarnemend burgemeester. Toen de gemeenteraad op 29 augustus 1945 onder zijn leiding weer bijeen kwam, werden de nieuwe wethouders gekozen. Bosch wenste daar niet aan mee te doen. Hij vond dat 'de verkiezingen niet goed waren voorbe-

reid'. Zo ontnam hij zichzelf de kans om eventueel weer wethouder of locoburgemeester te worden.

Ondanks zijn bijna 5-jarige afwezigheid beschouwde Van Hout zichzelf nog altijd als de burgemeester van Nistelrode. Nadat mijn oom op 1 juni 1945 weer was benoemd, meldde Van Hout aan de Commissaris van de Koningin dat hij weer beschikbaar was. Enkele dagen later ging hij echter weer met ziekteverlof en liet hij het waarnemend burgemeesterschap weer over aan mijn oom. Zo wilde Van Hout zijn positie veilig stellen.

Ondanks verzet van secretaris Tonies en zijn ambtenaren lukte dat. Per 1 januari 1947 werd Van Hout op proef aangesteld voor een half jaar. Daarna bleef hij burgemeester tot aan zijn overlijden op 7 januari 1958.

Mijn oom bleef daarna nog wethouder en locoburgemeester tot 1966 en raadslid tot 1970. In totaal maakte hij 39 jaar deel uit van het gemeentebestuur. En over een periode van 51 jaar was hij voorzitter van een lange reeks Nisseroïse belangenorganisaties.

Noot: Voor dit artikel mocht ik gebruikmaken van het boek 'Koning in het tussengebied' over pastoor Groenen van Mieke en Thérèse Carpay (Valkhof Pers, 2015). Daarnaast heb ik gebruikgemaakt van eigen documentatie en van eigen onderzoek in raadsverslagen.

'Ties van den Hurk, burgemeester tegen wil en dank in onmogelijke tijden'